

tanquemelscies@gmail.com

<http://tanquemelscies.blogspot.com.es/>

[@tanquemelscies](https://www.facebook.com/ciesno)

COMUNICACIÓ

I CONGRÉS DEL TORN D'OFICI

24-25 d'octubre 2013

V PONÈNCIA: **QUALITAT DEL SERVEI DE DEFENSA D'OFICI**

COMUNICACIÓ:

“EL TORN DEL CIE”. OPACITAT I VULNERACIONS DE DRETS HUMANS ALS CENTRES D'INTERNAMENT D'ESTRANGERS. QUÈ FER PER A LA DEFENSA DELS DRETS?

Montserrat Fernández Creus (Advocada)
Xavier Muñoz Soriano (Advocat)
Cristina Fernández Bessa (Advocada)

Comissió jurídica de la Campanya pel Tancament dels Centres d'Internament.

RESUM: Després de l'exposició de la situació legal i de fet dels centres d'internament d'estrangers i les vulneracions de drets patides pels interns, en concret en el CIE de Zona Franc de Barcelona, es planteja la possibilitat de que el torn d'ofici accedeixi al CIE, hi tingui presència i mitjançant un SOJ pugui oferir un servei d'orientació jurídic gratuït i de qualitat a les persones privades de llibertat i que d'altra manera, per la seva situació d'internament i sovint, d'especial vulnerabilitat, no tindrien accés a cap altre mitjà per a la garantia dels seus drets.

1. Introducció

Els Centres d'Internament d'Estrangers (CIE) són establiments públics

de caràcter no penitenciari, l'ingrés i estància en els quals tindrà únicament finalitat preventiva i cautelar¹,

salvaguardant els drets i llibertats reconeguts a l'ordenament jurídic, sense més limitacions que les

establertes a la seva llibertat ambulatoria.²

En la realitat però, funcionen com a autèntiques presons on són privades de llibertat tant, persones immigrants pel

simple fet de no estar en situació administrativa regular, amb una ordre d'expulsió governativa (per infraccions a la normativa d'estrangeria – art 53, 54 i 57.2 LOEX),

persones migrants amb una ordre d'expulsió judicial (suposits de l'article 89 i 108

---

¹ Art 1 ORDEN de 22/2/1999 sobre normas de funcionamiento y régimen interior de los centros de internamiento de extranjeros: “1. Los Centros de Internamiento de Extranjeros son establecimientos públicos de carácter no penitenciario, dependientes del Ministerio del Interior, para la detención y custodia, a disposición de la autoridad judicial, de extranjeros sometidos a expediente de expulsión del territorio nacional, por alguno de los motivos previstos en los apartados a), c) o f) del artículo 26.1 de la Ley Orgánica 7/1985, de 1 de julio, sobre Derechos y Libertades de los Extranjeros en España.

2. El ingreso y estancia en los Centros de Internamiento de Extranjeros tendrá únicamente finalidad preventiva y cautelar, y estará orientado a garantizar la presencia del extranjero durante la sustanciación del expediente administrativo y la ejecución de la medida de expulsión.

² Art. 60.2 LOEX: “Los lugares de internamiento para extranjeros no tendrán carácter penitenciario, y estarán dotados de servicios sociales, jurídicos, culturales y sanitarios. Los extranjeros internados estarán privados únicamente del derecho ambulatorio.”

CP i 57.7 LOEX), així com presones detingudes per tractar de creuar les fronteres per llocs no habilitats o sense els permisos pertinents.

L'existència dels CIE a l'Estat Espanyol es remunta a l'any 1985, quan va ser aprovada la primera llei

d'estrangeria. No obstant, encara avui en dia la seva regulació no es correspon amb les prescripcions legals i

garanties mínimes, tan constitucionals, com de dret internacional.

Desde la perspectiva del Dret Internacional, l'Associació Espanyola de Dret Internacional dels Drets Humans afirma que,

“L'internament preventiu i sistemàtic de tota persona estrangera en situació administrativa irregular que no hagi comès cap delictes en CIE, és contrari al dret a la llibertat i a la seguretat personals proclamat en l'Art. 3 de la Declaració Universal de Drets Humans i a l'Art. 9 del Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics. [...] per tractar-se d'una mesura legislativa desproporcionada en relació a l'objectiu (legítim) de l'Estat de regular les migracions, és discriminatòria i per tant incompatible amb l'Art. 5 de la Convenció Internacional sobre l'Eliminació de totes les Formes de Discriminació Racial.” (AEDIDH, 2011, 17-19)

Des del dret intern, també es qüestiona l'adequació d'aquestes institucions a la Constitució i a l'Estat de Dret. La introducció dels CIE en la jurisdicció espanyola va venir acompanyada d'una discussió sobre la seva constitucionalitat. Una part de la doctrina sostenia que la privació de llibertat administrativa anava en contra de la Constitució Espanyola, però en 1987 una Sentència del Tribunal Constitucional la va validar argumentant que malgrat el caràcter administratiu de la decisió d'expulsió i la seva execució, “la disponibilitat sobre la pèrdua de llibertat és judicial” (OSPDH, 2003: 17) No obstant això, d'acord amb el “Primer informe sobre els procediments administratius de detenció, internament i expulsió d'estrangers a Catalunya” elaborat per l'OSPDH (2003) aquest control judicial es limita a

convalidar les decisions judicials sense entrar a examinar les circumstàncies concretes de molts dels casos.

A l'Estat espanyol, actualment hi ha 7 CIE en funcionament, situats a les ciutats de Madrid, València, Barcelona, Múrcia, Algesires, Las Palmas i Tenerife. D'acord amb el Defensor del Poble³, duran l'any 2012, van ser internades als CIE 11.325 persones, de les quals en va ser expulsades el 52%. Per tant, 5.401 persones han estat privades de llibertats i de molts drets fonamentals en aquests centres de naturalesa administrativa i amb finalitat "preventiva i cautelar" sense que s'hagi acabat executant la mesura d'expulsió.

Des dels seus inicis, les organitzacions de defensa dels drets de les persones migrants i entitats de defensa

dels DDHH venim denunciant públicament la situació de discriminació que suposa l'existència d'una institució

com els CIE's, així com les pràctiques d'abusos policials i greus vulneracions de drets i llibertats de les

persones en el seu interior.

2. La situació del CIE de Zona Franca

EL CIE de Barcelona, situat al Polígon Industrial de Zona Franca té una capacitat per a 226 persones. Va ser

inaugurat a l'agost de 2006, substituint al tristament conegut com a centre de "La Verneda" que es trobava a la

---

³ Defensor del Poble, Informe Anul 2012. Mecanisme Nacional de Prevenció de la Tortura..

comissaria del mateix nom: un soterrani sense llum natural, escassa ventilació i sense pati. Malgrat que el nou centre fou presentat com una "millora" respecte l'anterior, el CIE de Zona Franca ha accentuat les característiques penitenciàries de la detenció: tancament electromagnètic d'espais comuns i cel·les, visites a familiars a través de mampares, cel·les amb barrots, etc.

En els últims anys, el Centre d'Internament d'Estrangers de Barcelona ha estat al centre de la polèmica, especialment per la recent mort de dos interns, la gran opacitat que el rodeja i nombrosos casos de denúncia per maltractaments.

2.1 Aspectes més preocupants sobre les condicions del CIE de Barcelona

En primer lloc, és necessari parlar d'aquelles condicions que suposen, per si soles, la vulneració d'alguns dels drets fonamentals reconeguts en la CE, així com dels drets humans amb empara internacional. Aquestes condicions han estat reiterades per diferents informes publicats⁴: Malgrat no ser un centre de caràcter penitenciari, la seva estructura és completament carcerària. Aquest fet, contribueix greument a l'estigmatització i criminalització de les persones immigrades.

4

Veure per exemple: "CIE: Derechos Vulnerados. Informe sobre los centros de internamiento de Extranjeros en Espanya" Diciembre 2012, Migreurop.

- (1) Les persones internades no són informades correctament sobre la seva situació. En la majoria dels casos no coneixen els seus drets, i en alguns casos no saben per què han estat internats. Aquest problema es veu agreujat per la falta d'intèrprets.
- (2) Les comunicacions amb familiars són molt curtes (d'uns 10-15 minuts) i es realitzen en locutoris incòmodes amb un vidre enmig i a través d'aparells telefònics. Aquesta mesura resulta totalment desproporcionada i una angoixa innecessària considerant el caràcter no penitenciari d'aquests centres.
- (3) Al CIE de Barcelona no hi ha snitaris a l'interior de les cel·les. A aquesta situació cal sumar-li el fet especialment greu que les habitacions estan tancades de 22h a 8h. Molts dels internats, ens han relatat que han hagut de fer les seves necessitats a les nits en galledes.
- (4) L'execució de l'expulsió es comunica a la persona interna sense presència de traductor, ni lletrat, la qual cosa vulnera el dret a l'assistència lletrada. A més, s'executa sense notificació prèvia als propis internats. Al contrari del que ocorre en uns altres CIE's com el de Madrid, en el de Barcelona es deporta als interns sense previ avís, impeding la preparació del viatge i vulnerant de forma sistemàtica el dret a les persones d'acomiar-se dels seus familiars i amics.
- (5) Inexistència d'intèrprets. Les dificultats per l'idioma en l'atenció mèdiques es resolen a través del propi personal mèdic o de la intervenció d'altres interns. Aquesta situació dona lloc a nombroses situacions de

discriminació denunciades pels propis interns davant la falta d'enteniment amb el personal del CIE.

(6) El CIE de Zona Franca no es destinen places a dones, fet que suposa que les detingudes a Barcelona i en la resta de Catalunya siguin traslladades a CIE's d'altres punts de l'estat; limitant així les possibilitats de contacte amb la família; i també les opcions de contactar amb els seus advocats/des per tal de tractar d'evitar l'expulsió.

2.2. Situacions de racisme, maltractaments i impunitat al CIE de Barcelona

Les organitzacions que durant els darrers anys han pogut realitzar visites al CIE de Zona Franca, així com els propis interns, han vingut alertant de l'existència de certs tractes de caràcter racista cap a les persones internades, així com de la proliferació de situacions de maltractaments tant físics com a psicològics.

No obstant això, sovint degut a les pròpies condicions del centre, resulta extremadament complicat l'accés a la tutela judicial efectiva de les persones internes per denunciar aquestes situacions, el seguiment d'aquestes denúncies i l'aportació de mitjans de prova. A continuació, assenyalarem alguns dels factors que més influeixen que aquestes pràctiques de racisme, discriminació i maltractaments que són denunciades pels interns del CIE no arribin a denunciar-se i generin una situació generalitzada d'impunitat.

- De manera general, resulta determinant, les dificultats que pateixen els interns, com a persones privades de llibertat, de presentar queixes o denúncies per agressions i tractes discriminatòries contra els propis agents que els custodien.

- Com s'ha denunciat públicament de manera reiterada, aquells interns que denuncien maltractaments dins del CIE, veuen accelerat el seu procés d'expulsió, així com el dels testimonis que formen part de la denúncia. Així mateix, els interns que ja han denunciat i són deportats, tenen insalvables dificultats per seguir amb el procediment des dels seus països de tornada.
- La falta de contacte i de seguiment dels advocats d'ofici a les persones que estan internes. Pels motius que sigui, en molts casos, aquells interns que tenen advocat d'ofici designat, no tenen contacte fluït amb ells. Alguns interns no comprenen la situació que els ha portat al CIE.
- Les càmeres en el CIE de Barcelona que estan instal·lades són estàtiques i deixen molts angles morts. A més, existeixen espais que no compten amb càmeres com la biblioteca i la sala d'espera de l'enfermerís, on es produeixen als possibles agressions, segons les denúncies que han arribat a les organitzacions.

Considerant aquests factors, l'existència d'un nombre reduït de denúncies per maltractaments en els CIE's no ha d'interpretar-se com un indicador de la inexistència d'aquests tractes⁵, sinó més aviat, un reflex de l'opacitat que envolta

---

⁵ A continuació anunciem alguns dels episodis i casos coneguts més preocupants que han esdevingut en el CIE de Barcelona en els últims anys:

- **13/05/2010.** Mohamed Abagui, un jove de 22 anys, va ser trobat mort a la cel·la on estava tancat en situació d'aïllament.
- **3/01/2012** Un intern va ser agredit per un grup d'uns 5 agents de la policia nacional en el transcurs d'un escorcoll que va tenir lloc a la matinada. Li van produir lesions de diversa consideració, per les quals va haver de ser traslladat a un Centre Hospitalari.
- **6/01/2012** Idrissa Diallo jove de 21 anys provinent de Guinea-Conakry moria en la seva cel·la després de presentar dificultats respiratòries. La gravetat del cas radicaria en una possible negligència mèdica, a causa que existeixen indicis per creure que no se li va brindar assistència tot i que companys de l'intern asseguruen que el jove l'havia sol·licitat.
- **8/05/2012** D.B., ciutadà d'origen georgià, va denunciar davant el Jutjat de Guàrdia una situació de maltractament fruit d'una agressió policial, la qual cosa va generar l'obertura d'un procés penal davant el Jutjat nº 18 d'Instrucció. Tot i que l'advocat de l'intern va sol·licitar que se li prengués declaració i que fos visitat per un metge forense de manera urgent, D.B. va ser deportat el 7 de Maig sense que ni ell, ni els testimonis principals del cas haguessin declarat davant el Jutjat d'Instrucció. Com a conseqüència d'aquesta situació, D.B. juntament amb dues persones del mateix país van portar a terme una vaga de gana per denunciar la seva situació. Així mateix, aquesta

aquests centres, les dificultats per interposar denúncies i la impunitat en la qual queden els tractes discriminatoris i degradants que són narrats pels propis interns.

3. Inexistència, inoperativitat, i incertesa dels mecanismes de garantia dels drets i de control dels CIE. QUÈ FER PER A LA EFECTIVA DEFENSA DELS DRETS?

La darrera reforma de la Llei d'Estrangeria, de 2009, va introduir algunes novetats relatives a la regulació dels CIE. Tot i augmentar la durada de l'internament (de 40 a 60 dies) també va introduir dos aspectes que haurien d'haver millorat les condicions dels interns: va establir la figura d'un Jutjat de Control de l'internament i va imposar al govern dictar un reglament sobre el règim intern dels CIE, en el període de sis mesos. La primera mesura es va implementar amb diferències molt grans depenent dels territoris. A Madrid i a València els jutjats van assumir diligentment aquesta funció i han dictat ordres dirigides als directors dels respectius CIE per regular el seu funcionament i esmenar les deficiències detectades⁶. Altres jutjats, argumentant la falta de recursos destinats a aquesta nova funció no van arribar a assumir-la com a pròpia. A ciutats com Barcelona o Murcia en comptes d'assignar un jutjat concret, en un inici es va deixar aquesta funció en mans del jutjat de guàrdia el que en la pràctica va significar, que no assumissin el mandat legal de controlar el CIE. No va ser fins a principis de 2012 que es van designar

---

mateixa persona, que es va autolesionar fins a en tres ocasions per evitar la deportació, va denunciar davant el Sindic de Greuges una situació de maltractaments greus en l'execució de la seva expulsió a l'aeroport.

- **18/01/2013** El Síndic de Greuges inicia una investigació després d'una denúncia de maltractaments i vexacions en el CIE davant excessos verbals i físics soferts per un intern que trasllada al Tribunal Superior de Justícia de Catalunya.

⁶ Vegeu: Acord dels Jutjats de Control del CIE de Madrid de 22 de desembre de 2009, de 28 de gener de 2010, d'11 de febrer de 2010, de 22 d'abril de 2010, de 30 de setembre de 2011, de 14 de febrer de 2011, de 27 de febrer de 2012,

jutjats concrets per exercir aquest control. Finalment, el mes de juliol de 2013, els jutjats encarregats del control del CIE de Zona Franca van dictar una resolució que permet avançar (lentament) cap a una major transparència i obertura del centre. D'una banda, aquesta resolució ha permès la entrada de les ONG al CIE en un horari determinat (fins al moment, se'ls hi negava l'accés) però les condicions d'aquesta entrada segueixen a discreció del director del centre. D'altra banda, ha obert la porta a una millora de la defensa jurídica de les persones internes, permetent als advocats/des l'accés al CIE per a entrevistar-se amb les persones intermades, tot i no tractar-se dels lletrats designats (que de vegades són d'altres ciutats o els interessats desconeixen el seu nom o la manera posar-s'hi en contacte).

Pel que fa al reglament a 21 d'octubre de 2013, aquesta norma encara no ha estat aprovada, deixant en mans de la discrecionalitat dels directors i de la diligència de jutges i advocats, l'efectiva defensa dels drets de les persones internes.

Les situacions que hem esmentat fins aquí, haurien de ser observades i judicialitzades i els drets vulnerats reconeguts en un Reglament conegut pels propis interns. No obstant això, la realitat d'aquests mecanismes de control és que són en l'actualitat totalment inexistents i, quan no, inoperants.

Tenint en compte la realitat del que passa dins dels CIEs creiem que el Col·legi hauria de donar un pas endavant, aprofitar la oportunitat oberta pels jutjats de control i impulsar un Servei d'Orientació Jurídica dirigit a tots els interns del CIE de la Zona Franca, tal i com ja estan fent altres col·legis d'arreu de l'estat. Donada la manca d'informació que tenen molts dels interns, trobem necessari que el Col·legi impulsi un mecanisme d'assessorament gratuït que informi sobre qüestions tant fonamentals com el procediment d'expulsió i deportació, les vies existents per a la

regulació de la situació administrativa, etc. Durant l'any 2012 van ser privades de llibertat 1.933 persones, de les quals en van ser expulsades 970 (50'18%), per tant, en molts altres casos, els advocats/advocades, tenen molt a fer per evitar privacions de llibertat i d'altres drets que es poden evitar o que no tenen raó de ser.

Moltes de les petites millores de les condicions d'internament que s'han aconseguit en el CIEs de Madrid i València mitjançant resolucions judicials, han estat iniciades per la tasca d'advocats i advocades.

Tot i la desídia demostrada pel legislador sobre aquests aspectes, creiem que per a que hi hagi una mica més de justícia en els CIE, el Col·legi ha de donar un pas endavant, ha d'entrar al CIE per brindar un servei d'orientació jurídica gratuït i de qualitat.

Per a qualsevol aclariment, restem a la vostra disposició.

Barcelona, 21 d'octubre de 2013